

УДК 339.9+330.47

О. М. Сазонець,
д. е. н., кафедра міжнародних фінансів,
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРУПНЕННЯ КОМПАНІЙ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Проведено дослідження розвитку міжнародних компаній інформаційної сфери. Показано, як укрупнення компаній, що займаються розробкою інформаційних технологій, позначається на їх економічних показниках. Структуровано види злиттів та поглинань компаній, що виробляють інформаційні технології.

Research of development of international companies of informative sphere is conducted in the article. It is shown, as enlargement of companies which are engaged in development of information technologies is reflected on their economic indicators. The types of consolidations and absorptions of companies which produce information technologies are structured.

Ключові слова: міжнародні компанії, інформаційна сфера, укрупнення компаній, інформаційні технології, злиття, поглинання.

ВСТУП

Формування інформаційного суспільства можливе тільки на засадах консолідації державного, громадського та підприємницького сектору. І це є основою у втіленні ідей проекту "Електронна Україна", який є поштовхом послідовної інформатизації суспільства нашої країни у всіх ланках його розвитку.

У сфері міжнародного співробітництва перспективнішим напрямом є координування дій у галузі інформатизації з країнами світу, особливо з країнами Східної Європи та Центральної Азії. Пріоритетами цього співробітництва є регіональне партнерство, введення електронного зв'язку на рівні державного сектора економіки, проведення консультацій щодо інформаційної безпеки як у середині кожної країни, так і у співробітництві між державами, інформатизації експорту, медіа-служб тощо.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Як визначають відомі науковці [1, 2], одним з головних чинників глобалізації є впровадження інформаційних технологій. Тому глобалізаційні процеси насамперед торкнулись компаній інформаційної сфери.

Сьогодні спостерігається стрімке зростання міжнародних компаній інформаційних технологій. За визначенням М. Н. Осмової [3] "Національні держави вимушені практично ділити виконання своїх економічних та політичних функцій з суб'єктами трансна-

ціонального капіталу ТНК, ТНБ та міжнародними економічними організаціями". Тому метою даної наукової роботи є дослідження розвитку найкрупніших компаній інформаційної сфери та аналіз результатів їх діяльності в контексті процесу монополізації світового ринку.

РЕЗУЛЬТАТИ

До найбагатших ТНК інформаційної сфери відносяться такі компанії, як Cisco Systems, Inc., Apple Inc., Dell Inc., Hewlett-Packard Co., Intel Corp., Microsoft Corporation, Oracle Corp. Автором було проведено дослідження їх економічного стану, виходячи з балансових показників. Найбільший загальний дохід у таких компаній, як Dell Inc., Hewlett-Packard Co., Microsoft Corporation (рис. 1). Майже у всіх компаній дохід збільшується.

По внеску в НДКР випереджальні позиції займає компанія Cisco Systems (рис. 2), що говорить про її ве-

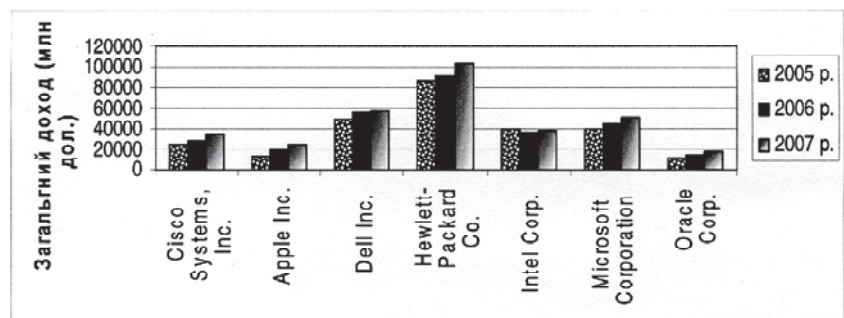

Рис. 1. Динаміка загального доходу компаній інформаційної сфери

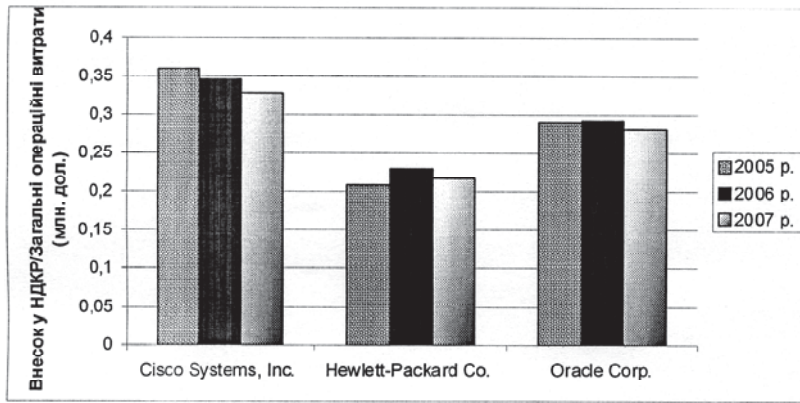

Рис. 2. Дослідження обсягу внеску в інноваційні технології компаній інформаційної сфери

ликий потенціал у розвитку інноваційної сфери.

Вивчаючи показники досліджуваних компаній щодо ефективності використання довгострокових інвестицій, ми бачимо, що найкраще значення цього показника у компанії Cisco Systems, Hewlett Packard (рис. 3).

На міжнародну арену глобального ринку виходять також компанії, які отримали назву глобальних. Визначення глобальної компанії найбільш чітко виражено, на нашу думку, наступним чином.

Компанія називається глобальною, якщо вона має такі ознаки:

- 1) обсяг продажів повинен дорівнювати десяткам мільярдів доларів;
- 2) наявність виробництва товарів і послуг, торгової або фінансової діяльності на всіх п'яти континентах;
- 3) делегування частини своїх управлінських і регулюючих ознак міжнародним організаціям (наприклад, СОТ);
- 4) прийняття від уряду певної частини соціальної відповідальності за положення населення і розвиток малого і середнього бізнесу в країнах, що розвиваються;
- 5) офіційна, відкрита участь компанії в обговоренні і підготовці ухвалення найважливіших рішень, пов'язаних з соціально-економічним розвитком світової спільноти [4].

У глобальних компаніях дуже важливим є процес забезпечення інформацією. При цьому необхідно виділяти як інформаційне забезпечення осіб, що приймають інформацію, так і інформаційну інфраструктуру, що

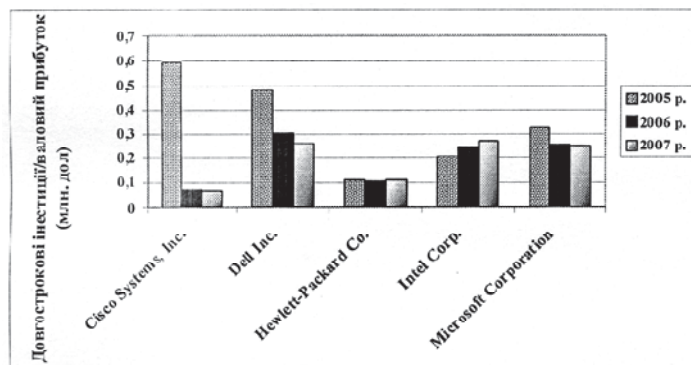

Рис. 3. Динаміка показника ефективності довгострокових інвестицій компаній інформаційної сфери

дозволяє компанії оперативно приймати інформацію, що надходить, і адекватно на неї реагувати [4]. У сучасних умовах можуть розвивати бізнес тільки компанії, що засвоїли нові принципи перетворень своєї діяльності, основними з яких є скорочення періоду стратегічного планування, проведення безперервного фінансового обліку. Найяскравішими прикладами таких компаній є Cisco, Microsoft.

У процесі конкуренції компанії переходять до економічно вигіднішого рішення проблеми бізнесу, до так званого е-бізнесу, до ведення бізнесу через мережі, що сприяє автоматизації процесів, здешевленню ведення бізнесу. Але в той же час необхідними стають витрати на підтримку функціонування мереж, най-

мання кваліфікованого персоналу, здатного працювати в мережі і т. і. При цьому самі мережі стають видом бізнесу [5]. За допомогою мереж захоплюються нові ринки, значущість компетенції менеджменту росте при роботі в мережах дуже швидко. Одним і тим же ресурсом протягом фіксованого проміжку часу можуть користуватися різні компанії з різним ефектом. Мережі допомагають доводити до користувача безперервний потік інформації про економічний і фінансовий стан компанії, надавати в автоматизованому режимі нові показники, що є потрібними. Це призводить у свою чергу до зростання швидкості прийняття рішення на різних кінцях мережі. При цьому, якщо раніше мережею користувалися професіонали, то в даний час спостерігається тенденція, що все більше мережа доступна окремим індивідуальним споживачам — не спеціалістам, що веде до відмови від посередників в різних операціях.

Провідною компанією в галузі розвитку мереж є компанія Cisco. Це високоприбуткова компанія з високим щорічним приростом. Відмінні риси компанії: функціонування всіх учасників процесу в єдиному інформаційному просторі, надходження всіх сигналів без яких-небудь затримок, робота без посередників, контроль продукції постачальників, скорочення часу виходу на ринок нового продукту за допомогою спеціальних автоматизованих засобів тощо.

Однак ці процеси протікають в умовах жорсткої конкуренції. Можна сказати, що в умовах глобального ринку з'явилося таке явище як гіперконкуренція, яка потребує високої віддачі в умовах взаємодії ТНК. Вона залучає усю групу менеджерів, що стоять у голові компаній, потребує також віддачі від усього персоналу до самого нижнього рівня.

Глобальний характер процесів у сфері телекомунікацій підтверджується зростанням обсягів компаній, що досягається багатьма засобами, зокрема злиттям та поглинанням компаній у цій сфері (рис. 4).

Хоча у секторі телекомунікацій спостерігається дуже різке падіння активності ринку злиття та поглинання за обома показниками після рекордного 2000 р., стабільна позитивна тенденція до зростання все ж таки відновлюється у 2004 р., проте лише за показником загальної вартості угод. Обсяг укладених угод так само стабільно зменшується. З цього можна зробити висновок про зростання у загальній структурі кількості відносно великих

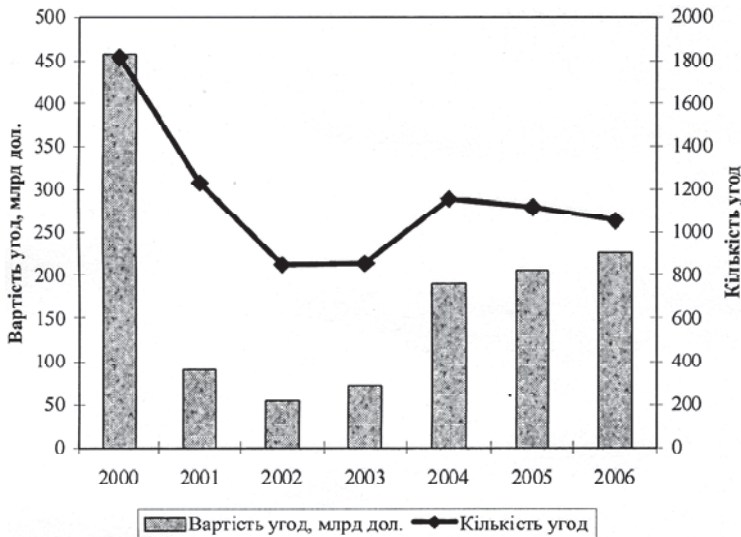

Рис. 4. Тенденції розвитку ринку злиття та поглинання у секторі телекомунікацій [6]

за розміром угод.

Сектор інформаційних технологій після 2000 р. також демонструє різке падіння показників активності ринку злиття та поглинання. Проте вже з 2002 р. відновилася позитивна тенденція, і у 2006 р. активність ринку за обома показниками досягла 55% від рівня 2000 р. (рис. 5).

Ця динаміка впливає з ситуації падіння фінансових ринків після подій 11 вересня 2001 року, після яких вбачався деякий підйом на цих ринках. Великими угодами з поглинання стали придбання компанією Cisco провідного постачальника пристроїв для захисту мережевих повідомлень та боротьби зі спамом та шпійськими програмами IronPort. Компанія Motorola придбала 100% акцій компанії Symbol Technologies, яка стане частиною підрозділу по виробництву обладнання для операторських та корпоративних мереж Motorola Networks & Enterprise. Компанія Seagate Technology, яка за останні роки додержується стратегії щодо розширення своєї клієнтської бази та збільшення можливостей зростання за рахунок виходу за межі основної діяльності компанії по виробництву жорстких дисків та

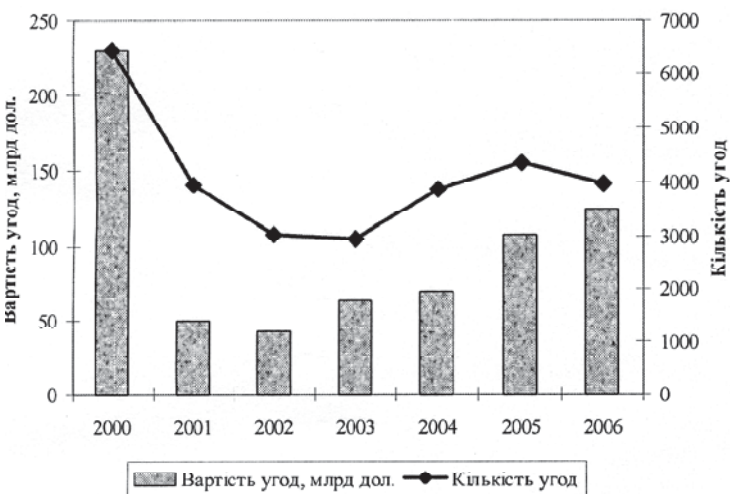

Рис. 5. Динаміка світового ринку злиття та поглинання у секторі інформаційних технологій [6]

переходу у більш широку категорію рішень для збереження даних, придбала компанію Evault — лідера у сфері надання послуг резервного копіювання даних онлайн.

Процес глобалізації супроводжує розвиток та розповсюдження світових мереж. Зростає якість та можливості цих систем. Сьогодні цьому сприяє подальший розвиток серверних технологій, технологій побудування веб-додатків, Інтернет-телебачення. Основною операційною системою, під якою працюють сервери, є Windows. Згідно з даними компанії IDC, за останні 10 років доля серверів під управлінням операційної системи Windows у світі зросла з 23 % до 68 %. Приблизно 40 % Windows-серверів працюють для підтримки ІТ-інфраструктури компаній, що діють в різних сегментах економіки. Також сервери поставляються під управлінням операційних систем Unix, NetWare, Linux. На ринку систем доставки веб-додатків провідні позиції займає компанія Citrix Systems. Продукти цієї компанії виділяються надійністю,

продуктивністю, зростанням доходів та рівнем взаємодії з торговими партнерами. Засновники послуги Інтернет-телефонії Skype запускають перше, за їх словами, Інтернет-телебачення професійної якості. Програмне забезпечення дасть глядачам можливість доступу до будь-якого виду телебачення через Інтернет.

Зростає зв'язок між різними регіонами світу, завдячуючи розповсюдженню телекомунікаційних послуг. За прогнозами Telecommunications Industry Association, у 2010 обсяг світового ринку складе 4,3 трлн. дол. Мобільний зв'язок розповсюджується з більшою швидкістю у країнах Азії, Центральної та Східної Європи, Африки та Латинської Америки, ніж у Японії, Північній Америці та Західній Європі. У перспективі тенденція збережеться. Причинами цього є, по-перше те, що велика кількість людей у цих регіонах не має своїх мобільних телефонів, по-друге, незначна вартість проведення бездротового зв'язку у зрівнянні з дротовим, і по-третє, психологічний момент, тому що у цих країнах мати мобільний телефон є дуже престижним. Найбільш вагомим результатом у виробництві мобільних телефонів домоглись компанії Motorola та Nokia, хоча Sony Ericsson має шанси наздогнати ці компанії завдячуючи високим темпам зростання за 2006 рік (табл. 1). Ринок мобільних телефонів розділений на 2 ринки: ринок мобільних пристроїв і ринок надання послуг мобільного зв'язку. При цьому ринок провайдерів послуг відрізняється меншою монополізацією.

В умовах глобалізації збільшуються зв'язки між компаніями світу. Це унеможливує роботу транспортних перевезень без її автоматизації. Тому популярним стає використання програмного забезпечення для забезпечення роботи всіх учасників бізнес-процесів незалежно від їх територіального розташування у світі. Це програмне забезпечення використовує як інформацію, що вводиться співробітниками і агентами, розташованими по всьому світі, так і зовнішню інформацію, отриману від компаній-перевізників. Наприклад, програмне забезпечення німецької компанії Seehafen Transportkontor Gildemeister GmbH займається глобальною логі-

Таблиця 1. Виробництво мобільних телефонів провідними компаніями світу (за даними IDC)

Виробник	2005 р., млн. шт	2006 р., млн. шт	Зростання за рік, %
Nokia	264,9	347,5	31,2
Motorola	146	217,4	48,9
Samsung Electronics	102,8	118	14,8
Sony Ericsson	51,1	74,8	46,4
LG Electronics	54,9	64,4	17,3
Інші	213,1	197,8	-7,2
Усього	832,8	1019,9	22,5

стикою і з впровадженням свого програмного забезпечення у компаніях, збільшує обсяги перевезень приблизно в 10 разів [7].

Процес глобалізації у галузі інформаційних технологій пов'язаний з розповсюдженням впливу компаній, що виготовляють цю продукцію. Так, компанія Cisco, один із світових лідерів з виробництва сітьових технологій для Інтернету, продовжує нарощувати свою присутність по всьому світу. Зараз її діяльність розвивається особливо високими темпами у країнах СНД з надання послуг сервісної підтримки та технічного консалтингу. Для цього необхідно було провести чималі заходи. Для Cisco цими заходами було повномасштабне інвестування свого сервісного департаменту, який обслуговує замовників її продукції у країнах СНД.

Питання поширення свого впливу у світі ТНК вирішують, виконуючи кроки з маркетингових заходів, заходів у сфері продажів, вдаються до різних структурних змін. Прикладом проведення цих заходів служить компанія Corel, яка зараз має біля 1200 тис. співробітників. У цій компанії іноді один співробітник опікується декількома напрямками у результаті використання структурованої системи маркетингу. Її офіси розміщені по всьому світі. Наприклад, головний європейський офіс знаходиться у Великій Британії, відділення, що відповідає за Центральну Європу, — у Германії. Крім того, є ще три підрозділи, що знаходяться у Мадриді, Мілані, Парижі. Все це сприяє підвищенню ефективності роботи компанії.

Розширення впливу компанії можливе при наявності великого обсягу її обороту. Це досягається укрупненням компаній, за допомогою покупки нової компанії, злиттям, поглинанням, викупом акцій компанії. Остання операція використовується компаніями для протидії зі сторони конкуруючих компаній, які також можуть намагатися заволодіти активами. До цієї операції, наприклад, неодноразово вдавалася компанія Symantec, що допомогло їй збільшити потужність своєї діяльності.

Іншим прикладом укрупнення є придбання інших компаній. В останній час, як згадує головний аналітик компанії Forrester Research, Роб Уайтлі, Citrix є одним з найбільш швидкозростаючих постачальників приладів SSL VPN для віддаленого доступу. Це сталося завдяки використаним технологіям, що були розробленими декількома придбаними нею компаніями. До аналогічних заходів вдалася і компанія Cisco, яка, починаючи з 1993 року, придбала біля 120 компаній.

Дуже ефективними є угоди декількома компаніями по створенню нової незалежної компанії. У цьому випадку кошти на створення компанії виділяються з ос-

новних виробничих фондів компаній-організаторів. При цьому можуть залучатися ключові дослідження, розробки цих компаній, методи виробництва та збуту. Прикладом такої угоди стала угода між компаніями Intel, STMicroelectronics, приватною інвестиційною компанією Francisco Partners про створення нової незалежної компанії з виробництва напівпровідникових приладів для флеш-пам'яті мобільних телефонів, MP3-плеєрів, цифрових фотоапаратів, комп'ютерів та інших високотехнологічних рішень.

Поєднання виробничих потужностей компанії веде до подальшого злиття. Це відбувається шляхом спільного виготовлення продукції. Одним з прикладів такого об'єднання є заснування компаніями Hitachi, Samsung, Seagate, Toshiba альянсу Hybrid Storage Alliance, що ставить перед собою задачу створення накопичувачів на основі традиційних жорстких дисків та флеш-пам'яті. В результаті кінцеві користувачі отримують такі переваги, як швидке завантаження, низьке енергоспоживання, висока надійність, висока стійкість до ударів, простота установа, захист даних.

Щодо компанії Novell понад 27 тисяч торгових партнерів, коло 40 тисяч компаній активно працюють з Novell у галузі сумісних розробок чи беруть участь у двосторонніх угодах.

Однією з форм злиття є виготовлення спільної продукції декількома фірмами для одного замовника. Такою спільною продукцією може бути автоматизована система управління на основі декількох інформаційних систем, якою стала система управління на основі інформаційних систем Ifor ERP SyteLine та Microsoft Dynamics AX, що впроваджена в одній з компаній пакувальної галузі Росії — холдинговій компанії "ГоТЭК". Концепція використання двох програмних продуктів у єдиному інформаційному просторі вигідна тим, що при цьому є можливість отримати ефект від впровадження кращих рішень у кожній з автоматизованих галузей з урахуванням специфічних особливостей діяльності компанії.

Компанії можуть поєднувати свої зусилля також для випуску продукту з більш високими технологічними характеристиками, що дає змогу продавати цей продукт на більш вигідних умовах. Результатом такого партнерства між компаніями Cisco Systems та Videotron є розробка нової технології Videband, яка різко збільшує швидкість передачі даних через Інтернет, що в майбутньому може мати значний вплив на весь південноамериканський телекомунікаційний ринок. Аналогічних результатів намагаються домогтися компанії Nokia, Siemens, Networks та Cisco, які уклали угоду про розробку системи управління телекомунікаційними мережами, яка буде заснована на спільно прийнятих стандартах, допоможе операторам краще управляти складними сітьовими ресурсами та прискорювати впровадження нових послуг. Таким чином будуть краще пов'язані сітьові функції та витрати з потребами бізнесу.

Специфіка продуктів програмного забезпечення полягає в найбільшій незахищеності їх як інтелектуальної власності. Тому часто вирішенням цієї проблеми є складання умов щодо установки ліцензійного програмного забезпечення, виробленого однією компанією, на комп'ютери, вироблені іншою компанією. Так, компа-

нія Lenovo ще у 2005 році стала першою компанією, яка встановлювала операційні системи Windows компанії Microsoft на всі комп'ютери, призначені для продажу у Китаї. Співробітництво у цій сфері між цими двома компаніями продовжується і надалі. Зараз ця компанія продає комп'ютери із встановленим програмним забезпеченням компанії Microsoft у понад 65 країнах світу. Це дало змогу двом компаніям сумісно побудувати у Китаї центр з дослідження та інновацій.

Наукові дослідження є невід'ємною частиною діяльності компаній у сфері інформаційних технологій. Але фінансування науково-технічних розробок є дуже складним питанням, яке успішно вирішується, як правило, великими компаніями, що охоплюють своєю продукцією увесь світ. Ці компанії зацікавлені у розгалуженій мережі науково-дослідних організацій, де співробітничать спеціалісти різних країн. До таких компаній належить компанія Cisco, що спеціалізується на розробці уніфікованих комунікацій. Вона має центри НІОКР у Європі, Азії, Північній Америці, Ізраїлі.

Однак керівництва компаній, приходячи до рішення щодо укрупнення, розуміють, що цей процес має недоліки. Передусім, компанії не одразу можуть отримати заплановані прибутки. Це пов'язано з деяким часом, необхідним для пристосування до нових умов діяльності, зі зміною стратегії компанії, реструктуризацією компанії, списанням вартості активів, вирішенням деяких внутрішніх конфліктів. Аналізуючи стан французько-американської телекомунікаційної компанії, що народилася в результаті злиття французької Alcatel та американської Lucent 1 грудня 2006 року, бачимо, що прибутки цієї компанії на низькому рівні. Керівництво компанії намагається вийти з цієї кризи в тому числі не популярними методами, а саме скороченням штату на 12500 робочих місць.

Укрупнення компаній веде до зникнення умов для ефективного здійснення конкуренції. Ці процеси призводять до монополізації ринку найкрупнішими компаніями. Зараз спостерігається процес захоплення ринку програмного забезпечення компанією Microsoft, від якої намагається не відставати такий постачальник програмного забезпечення, як Apple, який впровадив біля 150 нових розробок у операційну систему MAC OS X, а також удосконалив веб-браузер Safari RSS. Довгий час тривало сперечання двох керівників цих компаній Біла Гейтса та Стіва Джобса на предмет приналежності інтелектуальної власності. Іншою компанією, що намагається конкурувати з Microsoft, є компанія Novell, яка завдяки розробкам провідного програміста Лінуса Торвальдса випустила операційну систему Linux. Інструментами Linux боротьби за ринок є відкрите її розповсюдження. Підсумовуючи вище наведені приклади укрупнення компаній в умовах глобалізації, можна представити методи укрупнення у вигляді наведеної нижче схеми (рис. 6).

ВИСНОВКИ

Для становлення сучасного ринку інформаційних технологій на Україні необхідне об'єднання зусиль розробників інформаційних систем. Необхідна консолідація зусиль по просуванню на зовнішніх ринках конкурентоздатної продукції українських компаній, злиття наукового і виробничого потенціалу України для ство-

ЗАГАЛЬНІ
1. Покупка однією компанією іншої
2. Маркетингове захоплення ринку
3. Злиття компаній
4. Створення декількох компаніями однієї окремо стоячої
5. Операційне злиття
ХАРАКТЕРНІ ДЛЯ КОМПАНІЙ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ
1. Поєднання технологій декількох компаніями для виготовлення нового продукту
2. Сумісна розробка продукту для одного замовника
3. Використання декількох технологій для отримання продукту з новою технологією
ХАРАКТЕРНІ ДЛЯ КОМПАНІЙ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ
1. Угода про установку ліцензійного програмного забезпечення на комп'ютери
2. Створення власного науково-технічного центра для розробки програмного забезпечення.
3. Сумісне використання мереж, каналів.

Рис. 6. Методи укрупнення компаній різної сфери

рення програмного забезпечення, яке відповідає міжнародним стандартам, а також умов для подальшого розвитку в галузі інформаційних технологій. Потрібно здійснювати діяльність у сфері популяризації української ІТ-продукції на експортному ринку, ринку іноземних інвестицій, удосконалювати існуюче законодавство, сприяти науковій діяльності у сфері інформаційних технологій. Неабияку роль в цьому процесі відіграє Асоціація "Інформаційні технології України". Необхідна активізація діяльності у сфері інформаційних технологій як цієї асоціації, так і окремих компаній.

Література:

1. Менеджмент: Понятійно-термінологічний словник / За ред. Г. В. Щокіна, М. Ф. Головатого, О. В. Антонюка, В. П. Сладкевича. — К.: МАУП, 2007. — 744 с.
2. Соколенко С. И. Глобальные рынки XXI столетия. Перспективы Украины / Соколенко С. И. — К.: Логос, 1998. — 568 с.
3. Осьмова М. Н. Государство в эпоху глобализации / Осьмова М. Н. // Глобализация мирового хозяйства и эволюция экономической роли государства. — М.: Теис. — 2001. — С. 5—9.
4. Субботин А. К. Границы рынка глобальных компаний / Субботин А. К. — М.: Едиториал УРСС, 2004. — 328 с.
5. Сазонець О.М. Інформаційні технології у світовому конкурентному середовищі / Сазонець О. М. // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. — 2007. — № 18. — С. 61—63.
6. Тенденції розвитку ринку злиття та поглинання у секторі телекомунікацій. — 2006M&Areport.: <http://www.wilmerhale.com>.
7. Seehafen Transportkontor Gildemeister GmbH. — Сайт німецької компанії Seehafen Transportkontor Gildemeister GmbH.: <http://www.gildemeister.de>.
8. Фонд Інформаційне суспільство України. — Сайт фонду Інформаційне суспільство України.: <http://www.isu.org.ua>.

Стаття надійшла до редакції 06.07.2009 р.